

Examining Driving Forces Affecting Urban Prosperity with a Future Research Approach (Case Study: Behbahan City)

Original Article

Majid Goodarzi^{1*}, Eghbal Nasiri Barmalvan²

1- Associate Professor of Geography and Urban Planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

2- Ph.D candidate in geography and urban planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 2024-07-11

Revised: 2024-09-19

Accepted: 2024-09-22

Keywords

Behbahan City
Cross Effects Analysis Model
Driving Forces
Futuristic Approach
Prosperity

ABSTRACT

Introduction

In today's world, cities are the main places for people to work and live. Urbanization, as one of the major phenomena of the contemporary era, is one of the important factors affecting the individual and social health of citizens and is the manifestation of a network of complex social relations and the shaper of many basic challenges in the lives of citizens. So, most of the big cities are facing problems such as ethnic segregation, deprivation and social and economic inequalities, health, welfare, and inequality in access to health, educational, recreational, etc. services. Today, various approaches such as ecological city, smart growth, livability, new urbanism, and urban prosperity have been proposed and used to face these conditions and solve these problems in the cities of the world. In 2012, the United Nations Human Settlements (UNHCR) proposed a new approach to urban development called urban prosperity, which is a social construct that applies to the realm of human action. Shokofa City is a comprehensive city that provides spaces for social interaction, recreation, economic and social development of vulnerable groups, and social cohesion by providing appropriate spaces and appropriate design. The goal of the United Nations is urban prosperity, access to inclusive and accessible safety, and green and public spaces, especially for women, children, the elderly, and disabled people. Applying the method of foresight in cities and modeling the stages of foresight in the field of urban problems can lead to the spread of the culture of foresight and its application in cities and be useful by encouraging participation in solving urban problems. In fact, the existence of such problems has provided the reasons for turning to the future research approach in urban planning. Therefore, by focusing on the theory of a flourishing city, a new chapter of urban space development is opened for planners, managers, etc. This initiative is a basic approach to realizing the path of sustainability at different hierarchical levels and global, national, regional, and local scales. Therefore, every city undergoes ups and downs in order to achieve prosperity. As a result, in recent years, efforts have been made to measure urban prosperity in different cities of the world. These measurements and comparisons have focused on the cities in relation to the five dimensions of urban prosperity, i.e., economic production and productivity, quality of life, justice, infrastructure, and environmental sustainability.

Behbahan, in the southeast of Khuzestan province, is one of the oldest cities in the province, with a population of 122 thousand people. It is the target community of the research with problems such as the rapid expansion of urbanization, change of unprincipled uses in the field of agricultural lands and gardens, infrastructure, Inadequate urban structures, excessive wear and tear of urban tissues, and incompatibility with other tissues, lack of proper access of citizens to urban services, scattered expansion of the city, air pollution and increase in service costs are faced. Despite these cases, it is necessary to use effective methods to advance innovative and flourishing goals.

Therefore, the present research aims to analyze and evaluate the indicators of urban prosperity in Behbahan City to answer the following questions:

- 1- What are the factors influencing the prosperity of Behbahan city?
- 2- Which driving force has the most and the most negligible impact on the prosperity of Behbahan city?

Materials and Methods

According to the research problem, the present research method is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of its nature and method. In this research, in order to create the theoretical foundations and obtain the required information in the field of urban prosperity indicators, documentary and library infor-

* Corresponding author: m.goodarzi@scu.ac.ir

mation was used as the method of collection. Data collection tools are interviews and questionnaires. In this research, the statistical population of the research is made up of city managers and academic experts with opinions in the field of urban planning. The selection criteria for managers and experts are theoretical mastery, practical experience, willingness, and ability to participate in research and access. Therefore, with the snowball sampling method, a number of 20 experts, consisting of experts with urban planning and future research expertise who are familiar with the research area. In order to answer the impact of each factor on other factors were selected. In this connection, 41 variables obtained from interviews with experts are combined, and a set of variables affecting the future prosperity of Behbahan city in the five dimensions (productivity, infrastructure, quality of life, equality and social participation, and environmental sustainability) were extracted. Then, by applying the method of cross-effects analysis, the variables were analyzed through Mic Mac software, and finally, the key driving factors of urban prosperity were extracted.

Findings

General analysis of the system environment: Table No. (2) the result of the mutual effects of 41 drivers affecting the future state of prosperity of Behbahan City is based on the formation of a 41x41 matrix. The results of this table show the number of repetitions of 4 times and the filling degree of 91.07%, which indicates the great effect of the engines on each other. Out of the total of 1681 relationships that can be evaluated in the matrix, 150 relationships have a value of zero, 465 relationships with a value of 1 have a weak influence on each other, and 692 relationships with a value of 2 have relatively strong influencing relationships. In addition, 374 relationships have the number 3, and this means that the relationships of the key drivers are very large and have great influence. Due to the rapid expansion of urbanization, the city of Behbahan has problems such as changing unprincipled uses in the field of agricultural lands and gardens, inappropriate urban infrastructures, excessive wear and tear of urban textures, and lack of compatibility with other textures. Citizens are facing city services, scattered expansion of the city, air pollution, and increase in service costs. Also, the lack of proper and logical planning will turn this city into a city in the not-too-distant future where livability will be difficult. Among the 41 driving forces, nine driving forces are marketing and creating investment platforms, employment status, social equality, economic conditions, employment, and women's participation, satisfaction with public security, economic equality, economic power, and housing quality, which have a key effect on the state of the prosperity of the city. These drivers are related to the dimensions of productivity, justice, and social participation, so they are considered the most effective and key drivers. Paying attention to these indicators is of particular importance to raising the level of urban prosperity in the city.

Conclusion

This research has been conducted with the aim of analyzing and evaluating the indicators of urban development in Behbahan. The findings of this research have

shown that the general pattern of the distribution of flourishing drivers, in terms of the analysis of mutual effects, indicates the state of an almost stable environmental system. Among the 41 driving forces, nine drivers of investment platforms, employment status, social equality, economic conditions, employment and participation of women, satisfaction with public security, economic equality, economic power, and housing quality are among the key drivers affecting the future of the city's prosperity, Behbahan. The analysis of these drivers has shown that the indicators of the employment situation, the creation of investment platforms, economic conditions, and economic strength are related to the productivity dimension and show the importance of this dimension of prosperity. Also, indicators of social equality, women's employment and participation, and economic equality are related to the dimension of justice and social participation, and indicators of housing quality and satisfaction with public security are related to the dimension of the quality of life of the city. The findings of this research show that among the five dimensions of urban prosperity in Behbahan City, the dimensions of productivity, justice, social participation, and quality of life are of great importance, and the city's trustees should pay special and more attention to these dimensions. The results obtained from this research, in accordance with the results of the research of Mohammadkhani et al. (1400), Barzegar et al. (1401), and Pitman et al. (2019), show the importance of urban prosperity as a transparent policy, balanced and coordinated development. In an environment, it indicates fairness and justice. In addition, the results of this research are in line with the research of Abbasi (1401) and Khazainejad (1400), which show that the issue of urban prosperity is a holistic and comprehensive approach to improve the level of collective happiness and guides cities towards a bright horizon from an economic point of view. It is considered social, political, and environmental indicators of urban prosperity, such as creating investment platforms in cities, economic and social equality, employment and social participation, and the quality of basic infrastructures, which are necessary for a city to achieve prosperity. Therefore, it is necessary to pay attention to all sectors and sub-sectors and their structure and to use effective methods to advance innovative and flourishing goals. Therefore, in order to achieve a logical process to achieve optimal and ideal conditions in the form of the concept of urban prosperity, it is necessary to pay attention to all Blooming dimensions are essential. The solutions to improve the prosperity indicators of Behbahan City according to the results obtained from the research are:

- 1- The attention of the trustees and city officials to the optimal distribution of uses, the improvement of the state of infrastructures, and the reduction of inequality in different levels of urban spaces.
- 2- Creating initiatives to increase the quality of urban services
- 3- Paying attention to the inefficient structures of the city in order to promote and improve the quality of life in them
- 4- Enhancing citizens' participation in urban affairs for the creation of urban plans
- 5- Paying attention to the geographical situation of the city in carrying out urban development projects and plans

COPYRIGHTS

©2022 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Goodarzi M. Nasiri Barmalvan E. Examining Driving Forces Affecting Urban Prosperity with a Future Research Approach (Case Study: Behbahan City). Urban Economics and Planning Vol 5(3):6-19. [In Persian]

DOI: 10.22034/uep.2024.466469.1514

بررسی نیروهای پیشران تأثیر گذار بر شکوفایی شهری با رویکرد آینده‌پژوهی (مطالعه موردی: شهر بهبهان)

مقاله پژوهشی

مجید گودرزی^{۱*}؛ اقبال نصیری برم الوان^۲

۱- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

چکیده

مقدمه

در جهان امروز، شهرها مکان اصلی کار و زندگی انسان‌ها هستند [۱]. شهرنشینی به عنوان یکی از پدیده‌های عمده دوران معاصر، از عوامل مهم تأثیرگذار بر سلامت فردی - اجتماعی شهروندان و مظهر شبکه‌ای از روابط پیچیده اجتماعی و شکل‌دهنده بسیاری از چالش‌های اساسی در زندگی شهروندان نیز است [۲]. به طوری که بیشتر شهرهای بزرگ با مشکلاتی همچون جدایی‌گزینی قومی، محرومیت و نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی، سلامت، رفاه، نابرابری در دسترسی به خدمات بهداشتی، آموزشی، تفریحی و ... مواجه‌اند [۳]. امروزه رهیافت‌های گوناگونی از جمله شهر اکولوژیک، رشد هوشمند، زیست‌پذیری، نو شهرگرایی و شکوفایی شهری برای مواجهه با این شرایط و حل این معضلات در شهرهای جهان مطرح و به کار گرفته شده است [۴]. در سال ۲۰۱۲ سازمان اسکان بشر ملل متحد، رویکردی تازه‌ای را در حوزه توسعه شهری، به نام شکوفایی شهری مطرح کرد که عبارت است از: یک ساخت اجتماعی که به حوزه اعمال بشر جامه عمل می‌پوشاند [۵]. شهر شکوفا شهری است جامع که فضاهایی برای تعامل اجتماعی، تفریح، توسعه اقتصادی و اجتماعی گروه‌های آسیب‌پذیر و انسجام اجتماعی را با فراهم کردن فضاهای مناسب و طراحی متناسب فراهم می‌کند. هدف سازمان ملل از شکوفایی شهری، دسترسی به ایمنی فراگیر و قابل دسترسی، فضاهای سبز و عمومی به‌ویژه برای زنان، کودکان، سالمندان و افراد ناتوان است. به کارگیری روش آینده‌نگاری در شهرها و مدل‌سازی مراحل آینده‌نگاری در حیطه مسائل شهری می‌تواند به رواج فرهنگ آینده‌نگاری و کاربرد آن در شهرها بینجامد و با تشویق به مشارکت در حل مسائل شهری مفید واقع شود [۶]. در واقع، وجود چنین مشکلاتی، موجبات روی آوردن به رویکرد آینده‌پژوهی در برنامه‌ریزی شهری را فراهم کرده است. از این‌رو، با محور قرار دادن نظریه شهر شکوفا، فصل نوینی از توسعه فضای شهری فراروی برنامه‌ریزان، مدیران و ... گشوده می‌شود. این ابتکار نوعی رویکرد اساسی برای تحقق آن در مسیر پایداری در سطوح مختلف سلسله‌مراتبی و مقیاس‌های جهانی، ملی، منطقه‌ای و محلی است [۷]. بنابراین هر شهری در راستای نیل به شکوفایی، دستخوش فراز و نشیب‌هایی می‌شود [۸]. در نتیجه در سال‌های اخیر، تلاش در زمینه سنجش شکوفایی شهری در شهرهای مختلف جهان مورد توجه واقع شده است. این سنجش و مقایسه، شهرها را در ارتباط با پنج بعد شکوفایی شهری یعنی تولید اقتصادی و بهره‌وری، کیفیت زندگی، عدالت، زیرساخت‌ها و پایداری زیست‌محیطی مورد توجه قرار داده‌اند.

شهر بهبهان در جنوب شرقی استان خوزستان به عنوان یکی از شهرهای قدیمی استان با جمعیتی ۱۲۲ هزار نفری به عنوان جامعه هدف پژوهش با مشکلاتی همچون گسترش سریع شهرنشینی، تغییر کاربری‌های غیر اصولی در حوزه زمین‌های کشاورزی و باغ‌ها، زیرساخت‌های نامناسب شهری، فرسوده بودن زیاد بافت‌ها شهری و عدم تناسب با دیگر بافت‌ها، نبود دسترسی مناسب شهروندان به خدمات شهری، گسترش پراکنده شهر، آلودگی هوا و افزایش هزینه‌های خدمات‌رسانی مواجه است. علی‌رغم این موارد، ضرورت به کارگیری روش‌های مؤثر برای پیشبرد اهداف نوآورانه و شکوفا لازم است.

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۲۱
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۲۹
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۰۱

کلمات کلیدی

رویکرد آینده‌پژوهی
شکوفایی
شهر بهبهان
مدل تحلیل اثرات متقاطع
نیروهای پیشران

بنابراین مؤثرترین و کلیدی‌ترین پیشران‌ها محسوب می‌شوند و برای بالا بردن سطح شکوفایی شهری در شهر، توجه به این شاخص‌ها از اهمیت خاصی برخوردار است.

نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تحلیل و ارزیابی شاخص‌های شکوفایی شهری، شهر بهبهان انجام گرفته است. یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان داده است که الگوی کلی پراکندگی پیشران‌های شکوفایی از نظر تحلیل اثرات متقابل، در مجموع بیانگر وضعیت یک سیستم محیطی تقریباً پایدار است. از میان ۴۱ نیروی پیشران، ۹ پیشران بسترهای سرمایه‌گذاری، وضعیت اشتغال، برابری اجتماعی، شرایط اقتصادی، اشتغال و مشارکت زنان، رضایت از امنیت عمومی، برابری اقتصادی، قدرت اقتصادی و کیفیت مسکن جزء پیشران‌های کلیدی تأثیرگذار بر آینده شکوفایی شهر بهبهان هستند. تحلیل این پیشران‌ها نشان داده است که شاخص‌های وضعیت اشتغال، ایجاد بسترهای سرمایه‌گذاری، شرایط اقتصادی و قدرت اقتصادی مربوط به بعد بهره‌وری و نشان‌دهنده اهمیت این بعد از شکوفایی است. همچنین، شاخص‌های برابری اجتماعی، اشتغال و مشارکت زنان و برابری اقتصادی مربوط به بعد عدالت و مشارکت اجتماعی و شاخص‌های کیفیت مسکن و رضایت از امنیت عمومی مربوط به بعد کیفیت زندگی شکوفایی شهر هستند.

یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد از پنج بعد شکوفایی شهری در شهر بهبهان، بعد بهره‌وری، عدالت و مشارکت اجتماعی و کیفیت زندگی از اهمیت بالایی برخوردارند و باید متولیان شهر به این ابعاد توجه خاص و بیشتری داشته باشند.

نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش در تطابق با نتایج پژوهش‌های محمدخانی و همکاران (۱۴۰۰)، برزگر و همکاران (۱۴۰۱) و پیتمن و همکاران (۲۰۱۹)، نشان‌دهنده اهمیت شکوفایی شهری به عنوان یک سیاست شفاف، توسعه متعادل و هماهنگ در یک محیط حاکی از انصاف و عدالت است. علاوه بر این، نتایج این پژوهش هم‌راستا با تحقیقات عباسی (۱۴۰۱)، و خزاعی نژاد (۱۴۰۰) است، که نشان می‌دهد موضوع شکوفایی شهری رویکردی کل‌نگر و جامع برای ارتقای سطح خوشبختی جمعی و هدایت شهرها به سوی افق روشن از نظر اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و زیست‌محیطی محسوب می‌شود و شاخص‌های شکوفایی شهری همچون ایجاد بسترهای سرمایه‌گذاری در شهرها، برابری اقتصادی و اجتماعی، اشتغال و مشارکت اجتماعی و کیفیت زیرساخت‌های اساسی برای رسیدن یک شهر به شکوفایی لازم است. بنابراین ضرورت توجه به همه بخش‌ها و زیربخش و ساختار آن‌ها و به‌کارگیری روش‌های مؤثر برای پیشبرد اهداف نوآورانه و شکوفایی لازم است. از این‌رو، برای دستیابی به فرایندی منطقی برای رسیدن به شرایط مطلوب و ایده‌آل در قالب مفهوم شکوفایی شهری توجه به همه ابعاد شکوفایی ضروری است.

راهکارهای ارتقای شاخص‌های شکوفایی شهر بهبهان با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش عبارت‌اند از:

- ۱- توجه متولیان امر و مسئولان شهری به توزیع بهینه کاربری‌ها و ارتقای وضعیت زیرساخت‌ها و کاهش نابرابری در سطوح مختلف فضاهای شهری
- ۲- ایجاد تهیمداتی در جهت افزایش کیفیت خدمات شهری
- ۳- توجه به بافت‌های ناکارآمد شهر جهت ارتقا و بهبود کیفیت زندگی در آن‌ها
- ۴- ارتقای مشارکت شهروندان در امور شهری جهت ایجاد طرح‌های شهری
- ۵- توجه به وضعیت جغرافیایی شهر در انجام پروژه‌ها و طرح‌های توسعه شهری

بنابراین، پژوهش حاضر با هدف اصلی تحلیل و ارزیابی شاخص‌های شکوفایی شهری در سطح شهر بهبهان در پی پاسخ‌گویی به سؤالات زیر است:

- ۱- عوامل تأثیرگذار بر شکوفایی شهر بهبهان کدام‌اند؟
- ۲- از میان نیروهای پیشران تأثیرگذار بر شکوفایی شهر بهبهان کدام پیشران بیشترین و کمترین تأثیر را دارد؟

مواد و روش‌ها

روش پژوهش حاضر با توجه به مسئله پژوهش، از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش از نوع توصیفی-تحلیلی است در این پژوهش به منظور فراهم ساختن مبانی تئوری و به دست آوردن اطلاعات مورد نیاز در زمینه شاخص‌های شکوفایی شهری از روش جمع‌آوری اطلاعات اسنادی و کتابخانه‌ای استفاده شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه و پرسشنامه است. در این پژوهش جامعه آماری تحقیق را مدیران شهری و خبرگان دانشگاهی صاحب‌نظر در حوزه برنامه‌ریزی شهری تشکیل می‌دهند. معیارهای انتخاب مدیران و خبرگان، تسلط نظری، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و دسترسی است. بنابراین، با روش نمونه‌گیری گلوله برفی تعداد ۲۰ نفر از خبرگان، متشکل از کارشناسان با تخصص‌های برنامه‌ریزی شهری و آینده‌پژوهی که با منطقه مورد پژوهش آشنایی داشته‌اند؛ جهت پاسخ‌گویی میزان تأثیر هر یک از عوامل بر سایر عوامل انتخاب شدند.

در این ارتباط، ۴۱ متغیر به‌دست‌آمده از مصاحبه با خبرگان با هم تلفیق می‌شود و مجموعه‌ای از متغیرهای مؤثر بر آینده شکوفایی شهر بهبهان منطقه در ابعاد پنج‌گانه (بهره‌وری، زیرساخت‌ها، کیفیت زندگی، برابری و مشارکت اجتماعی و پایداری محیط زیست) استخراج شد. سپس، با به‌کارگیری روش تحلیل اثرات متقاطع، تحلیل متغیرها از طریق نرم‌افزار میک مک صورت گرفته و در نهایت عوامل پیشران کلیدی شکوفایی شهری استخراج شد.

یافته‌ها

تحلیل کلی محیط سیستم: جدول ۲، برآیند اثرات متقابل ۴۱ پیشران تأثیرگذار بر وضعیت آینده شکوفایی شهر بهبهان، بر اساس تشکیل ماتریس 41×41 است. نتایج این جدول نشان‌دهنده تعداد تکرار ۴ بار و درجه پرتشدگی $91/07$ درصد است که حکایت از تأثیرگذاری بسیار زیاد پیشران‌ها بر هم دارد. از مجموع 1681 رابطه قابل ارزیابی در ماتریس، 150 رابطه عدد صفر، 692 رابطه با مقدار یک دارای تأثیر ضعیف نسبت به هم و 692 رابطه با عدد ۲ دارای روابط اثرگذاری نسبتاً قوی است. به علاوه، 374 رابطه عدد ۳ دارد و این به معنای آن است که روابط پیشران‌های کلیدی بسیار زیاد و از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری زیادی برخوردارند.

شهر بهبهان به دلیل گسترش سریع شهرنشینی، با مشکلاتی همچون تغییر کاربری‌های غیر اصولی در حوزه زمین‌های کشاورزی و باغ‌ها، زیرساخت‌های نامناسب شهری، فرسوده بودن زیاد بافت‌ها شهری و عدم تناسب با دیگر بافت‌ها، نبود دسترسی مناسب شهروندان به خدمات شهری، گسترش پراکنده شهر، آلودگی هوا و افزایش هزینه‌های خدمات‌رسانی مواجه است. همچنین، نبود یک برنامه‌ریزی درست و منطقی، این شهر را در آینده‌ای نه‌چندان دور به شهری تبدیل خواهد کرد که قابلیت زیست در آن با مشکل مواجه خواهد بود. از میان ۴۱ نیروی پیشران، ۹ پیشران بازریایی و ایجاد بسترهای سرمایه‌گذاری، وضعیت اشتغال، برابری اجتماعی، شرایط اقتصادی، اشتغال و مشارکت زنان، رضایت از امنیت عمومی، برابری اقتصادی، قدرت اقتصادی و کیفیت مسکن بر وضعیت شکوفایی شهر اثر کلیدی دارند و این پیشران‌ها مربوط به بعد بهره‌وری و عدالت و مشارکت اجتماعی هستند،

مقدمه

در جهان امروز، شهرها مکان اصلی کار و زندگی انسان‌ها هستند [۱]. شهرنشینی به عنوان یکی از پدیده‌های عمده دوران معاصر، از عوامل مهم تأثیرگذار بر سلامت فردی-اجتماعی شهروندان و مظهر شبکه‌ای از روابط پیچیده اجتماعی و شکل‌دهنده بسیاری از چالش‌های اساسی در زندگی شهروندان نیز است [۲]. به طوری که بیشتر شهرهای بزرگ با مشکلاتی همچون جدایی‌گزینی قومی، محرومیت و نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی، سلامت، رفاه، نابرابری در دسترسی به خدمات بهداشتی، آموزشی، تفریحی و... مواجه‌اند [۳]. امروزه رهیافت‌های گوناگونی از جمله شهر اکولوژیک، رشد هوشمند، زیست‌پذیری، نوشهرگرایی و شکوفایی شهری برای مواجهه با این شرایط و حل این معضلات در شهرهای جهان مطرح و به کار گرفته شده است [۴]. در سال ۲۰۱۲ سازمان اسکان بشر ملل متحد، رویکردی تازه‌ای را در حوزه توسعه شهری، به نام شکوفایی شهری مطرح کرد که عبارت است از: یک ساخت اجتماعی که به حوزه اعمال بشر جامعه عمل می‌پوشاند [۵]. شهر شکوفا شهری است جامع، که فضایی برای تعامل اجتماعی، تفریح، توسعه اقتصادی و اجتماعی گروه‌های آسیب‌پذیر و انسجام اجتماعی را با فراهم کردن فضاهای مناسب و طراحی متناسب فراهم می‌کند. هدف سازمان ملل از شکوفایی شهری، دسترسی به ایمنی فراگیر و قابل دسترس، فضاهای سبز و عمومی به‌ویژه برای زنان، کودکان، سالمندان و افراد ناتوان است. به‌کارگیری روش آینده‌نگاری در شهرها و مدل‌سازی مراحل آینده‌نگاری در حیطه مسائل شهری می‌تواند به رواج فرهنگ آینده‌نگاری و کاربرد آن در شهرها بینجامد و با تشویق به مشارکت در حل مسائل شهری مفید واقع شود [۶]. در واقع، وجود چنین مشکلاتی، موجبات روی آوردن به رویکرد آینده‌پژوهی در برنامه‌ریزی شهری را فراهم کرده است. از این‌رو با محور قرار دادن نظریه شهر شکوفا، فصل نوینی از توسعه فضای شهری فراروی برنامه‌ریزان، مدیران و... گشوده می‌شود. این ابتکار یک رویکرد اساسی برای تحقق آن در مسیر پایداری در سطوح مختلف سلسله‌مراتبی و مقیاس‌های جهانی، ملی، منطقه‌ای و محلی است [۷]. بنابراین هر شهری در راستای نیل به شکوفایی، دستخوش فراز و نشیب‌هایی می‌شود [۸]. در نتیجه در سال‌های اخیر، تلاش در زمینه سنجش شکوفایی شهری در شهرهای مختلف جهان مورد توجه واقع شده است. این سنجش و مقایسه، شهرها را در ارتباط با پنج بعد شکوفایی شهری یعنی تولید اقتصادی و بهره‌وری، کیفیت زندگی، عدالت، زیرساخت‌ها و پایداری زیست‌محیطی مورد توجه قرار داده‌اند.

شهر بهبهان در جنوب شرقی استان خوزستان به عنوان یکی از شهرهای قدیمی استان با جمعیتی ۱۲۲ هزار نفری به عنوان جامعه هدف پژوهش با مشکلاتی همچون گسترش سریع شهرنشینی، تغییر کاربری‌های غیر اصولی در حوزه زمین‌های کشاورزی و باغ‌ها، زیرساخت‌های نامناسب شهری، فرسوده بودن زیاد بافت‌ها شهری و عدم تناسب با دیگر بافت‌ها، نبود دسترسی مناسب شهروندان به خدمات شهری، گسترش پراکنده شهر، آلودگی هوا و افزایش هزینه‌های خدمات‌رسانی مواجه است. علی‌رغم این موارد، ضرورت به‌کارگیری روش‌های مؤثر برای پیشبرد اهداف نوآورانه و شکوفا لازم است.

بنابراین پژوهش حاضر با هدف اصلی تحلیل و ارزیابی شاخص‌های شکوفایی شهری در سطح شهر بهبهان در پی پاسخ‌گویی به سؤالات زیر است:

- ۱- عوامل تأثیرگذار بر شکوفایی شهر بهبهان کدام‌اند؟
- ۲- از میان نیروهای پیشران تأثیرگذار بر شکوفایی شهر بهبهان کدام پیشران بیشترین و کمترین تأثیر را دارد؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

پیشینه نظری

شکوفایی شهری نخستین بار در دهه ۱۹۳۰ میلادی در مورد آن بحث شد، ولی این موضوع در سال ۲۰۱۲ به صورت رسمی توسط جان کلوس، مدیر اجرایی اسکان بشر ارائه و در گزارش منتشرشده آن نگاهی وری تفکر رشد اقتصادی شهرها و تصمیم‌گیرهای مبنی بر آن را که سال‌ها مرجع سیاست‌گذاری بودند، به دنبال دارد [۹]. شکوفایی که توسط سازمان اسکان بشر ملل متحد بیان شده است، نوعی ساخت‌وساز اجتماعی است که به فعالیت‌های انسانی کالبد می‌بخشد [۱۰]. این مفهوم دربرگیرنده تمامی جنبه‌های ملموس و ناملموس توسعه است [۱۱].

ابعاد شکوفایی شهری عبارت‌اند از:

بهره‌وری: اولین بُعد در میان ابعاد شش‌گانه شکوفایی شهری رشد اقتصادی بر پایه تولید، ایجاد سرمایه و اشتغال است که در نتیجه آن همه مردم باید توانایی پرداخت امکانات استاندارد زندگی را در حد کافی داشته باشند [۱۲]. سازمان ملل متحد در برنامه‌ریزی بهبود مدیریت شهری، موضوع بهره‌وری شهری را جست‌وجوی راه‌هایی برای توسعه همه‌جانبه شهری، به همراه رشد و رونق اقتصادی آن دانسته است [۱۳].

توسعه زیرساخت: بُعد دوم، یک شهر شکوفا زیرساخت‌ها و امکانات عمومی نظیر آب آشامیدنی کافی، خدمات درمانی و بهداشتی، منابع تأمین برق، شبکه راه‌ها، و... را فراهم می‌کند [۱۴].

کیفیت زندگی: سومین بُعد کیفیت زندگی است که شاخص‌هایی همچون سلامت، امنیت، و تحصیلات را شامل می‌شود [۱۵]. و ترکیبی از تمامی ابعاد شکوفایی شهری را به نمایش می‌گذارد. شهرهایی که کیفیت زندگی را در خود ارتقا می‌دهند، سطوح بالاتری از شکوفایی را تجربه می‌کنند [۱۶].

عدالت و مشارکت اجتماعی: کاهش محله‌های زاغه‌نشین و فراهم آوردن امکان مشارکت مدنی از جمله مواردی است که یک شهر شکوفا باید برای ساکنان خود فراهم کند، به نحوی که باعث فزونی بخشیدن به دامنه اختیارات، ایجاد محیط‌های توانمندساز، و رفع تبعیض اجتماعی می‌شود [۱۷].

پایداری زیست‌محیطی: توزیع فرصت‌ها در یک شهر شکوفاست؛ به گونه‌ای که سبب تنزل کیفیت محیط زیست نشود. به بیان دیگر، منابع طبیعی یک شهر باید در راستای توسعه پایدار آن شهر استفاده و محافظت شود [۱۸]. مفهوم شکوفایی شهری پیوند ناگسستنی با کیفیت زندگی شهری و توسعه پایدار دارد. توسعه‌ای که براساس مشارکت‌های مدنی، پاسخ به معضلات عصر حاضر، بهینه‌سازی منابع و نیز فراهم‌سازی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های لازم برای آینده تحقق می‌یابد.

ابتکار عمل شکوفایی شهری مراحل بالاتر از توسعه پایدار را دنبال می‌کند، زیرا به معرفی شهری می‌پردازد که در کنار تولید و توجه به فناوری، به شاخص‌هایی همچون شادی، سرزندگی و پویایی هم توجه دارد که امروزه مدیریت شهری ما از آن غافل شده است. این شاخص نه تنها شاخص‌ها و مقیاس‌ها را تعیین می‌کند، بلکه امکان تشخیص فرصت‌ها و پتانسیل مداخله شهرها در جهت رفاه و رونق بیشتر آن‌ها را برای مسئولان و افراد ذی‌نفع محلی فراهم می‌کند [۱۹]. این رویکرد جدید کمک می‌کند تا شهرهای جهان به سوی آینده شهری بهتر از لحاظ اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و محیط زیست هدایت شوند. بررسی و کشف رابطه بین شهر و شاخص‌های شکوفایی و اینکه این شاخص‌ها چگونه می‌تواند به تغییر و یا پیشرفت کیفیت زندگی شهری منجر شود، از مسائل مهم شهرهای قرن بیست و یکم است [۲۰].

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

برزگر و همکاران [۲۴] در پژوهش خود تحت عنوان «تحلیل و ارزیابی شاخص‌های شکوفایی در محلات شهری (مطالعه موردی: شهر سقز)» به این نتایج دست یافته‌اند که با توجه به شاخص‌های شکوفایی محلات ۲۲ گانه شهر سقز، محلات ۱۶، ۱۹، ۴، ۱۱، ۱۰ که در جنوب شرقی مرکز و غرب شهر واقع شده‌اند از تأثیرگذاری کم و محلات ۲۲، ۲۱، ۹، ۲، ۱۰ که در جنوب شرقی، مرکز و تا حدودی شمال شهر واقع شده، محلاتی بوده‌اند که می‌توانند در راستای تحقق شکوفایی وضعیت بهتری داشته باشند.

تحقیقات خارجی

پیتمن و همکاران [۵] در پژوهشی با عنوان «مفهومی برای بهبود رفاه جامعه، شکوفایی و زندگی پایدار در شهر» به تحلیل اثر شکوفایی شهرهای ساحلی و پایداری اجتماعی پرداخته‌اند. از منظر نویسندگان نقش اقتصادی، اجتماعی و جغرافیای این شهرهای ساحلی با توجه به ارائه دو محیط متفاوت دریا و خشکی می‌تواند در توسعه کیفیت زندگی و در نهایت، شکوفایی شهروندان مؤثر باشد.

وانگ و همکاران [۲۵] تأثیر عرضه مسکن عمومی را بر رونق شهری در چین مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد علاوه بر آنکه مسکن عمومی بر ادغام اجتماعی کمک می‌کند، رشد اقتصاد شهری را نیز به دنبال داشته است و شکوفایی و رشد فراگیر شهری را به اشتراک می‌گذارد.

آریما [۲۶] پژوهشی را به قصد بررسی تأثیر زیرساخت‌ها در رونق و شکوفایی شهرهای آفریقا انجام داد و به این نتیجه رسید که در بین انواع مؤلفه‌های زیرساختی، مؤلفه ارتباطات از راه دور به عنوان توسعه‌یافته‌ترین زیرساخت در شهرهای آفریقا است که در هدایت رشد شهری، افزایش کیفیت محیط زیست، بهبود زاغه‌نشینی، افزایش امنیت و دسترسی به بهداشت و ... نقش

پیشینه تجربی

در ارتباط با پیشینه پژوهش، مطالعاتی به صورت مستقیم و غیر مستقیم هم در داخل و خارج صورت گرفته است که در ادامه به چند مورد آن اشاره می‌شود.

تحقیقات داخلی

خزاعی‌نژاد [۲۱] در پژوهشی تحت عنوان «شناسایی نیروهای پیشران اثرگذار بر تحقق شکوفایی شهری (مورد پژوهش: شهر بجنورد)» به این نتیجه رسید که متغیرهای قدرت اقتصادی، وضعیت اقتصادی، وضعیت اشتغال، زیرساخت مسکن، زیرساخت‌های اجتماعی، سلامت و زیرساخت‌های بهداشت، فضای عمومی، ایمنی و امنیت، برابری اقتصادی، وضعیت اجتماعی، فناوری مدیریت پسماند، فناوری انرژی پایدار، وضعیت و توانایی اداره و مدیریت شهر و موقعیت جغرافیایی شهر دارای بیشترین تأثیرگذاری هستند.

محمدخانی و همکاران [۲۲] پژوهشی با عنوان «سنجش و ارزیابی مناطق کلان‌شهر تهران از نظر شاخص‌های شکوفایی شهری» انجام داده‌اند و به این نتایج رسیده‌اند که الگوی توزیع فضایی شاخص‌های شکوفایی شهری در سطح مناطق ۲۲ گانه شهر تهران به صورت خوشه‌ای است و از نظر جغرافیایی می‌توان گفت که برخورداری مناطق از شاخص‌های شکوفایی شهری از سمت شمال به جنوب و از شرق به غرب تهران سیر نزولی دارند و از میزان آن کاسته شده است.

عباسی [۲۳] در پژوهشی تحت عنوان «بررسی شاخص‌های شکوفایی شهری در شهر خرم‌آباد» به این نتیجه رسید که شاخص‌های بهره‌وری با ۰/۳۸۳، کیفیت زندگی با ۰/۳۵۲، زیرساخت ۰/۲۹۷، پایداری زیست‌محیطی ۰/۲۰۴ و دربرگیرندگی و شمول اجتماعی با ۰/۱۸۶ به ترتیب بیشترین اثر را در پایداری اجتماعی داشته‌اند.

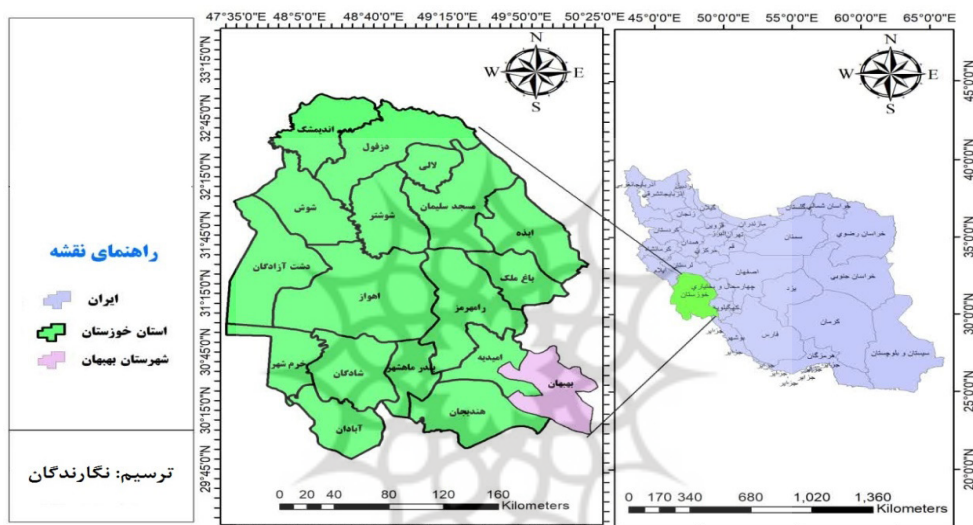
داده‌ها و روش پژوهش

قلمروی مکانی

بر اساس تقسیمات سیاسی - اداری کشور در سال ۱۳۹۵ شهر بهبهان، مرکز شهرستان بهبهان در استان خوزستان قرار دارد. این شهر با جمعیتی حدود ۱۲۲ هزار نفر، یکی از شهرهای قدیمی استان خوزستان است و به لحاظ موقعیت ریاضی در مختصات ۵۰ درجه و ۱۵ دقیقه طول شرقی و ۳۰ درجه و ۳۵ دقیقه عرض شمالی واقع شده است و به لحاظ نسبی در فاصله تقریباً ۲۰۵ کیلومتری اهواز، ۹۰ کیلومتری رامهرمز، ۴۵ کیلومتری جنوب شرق آغاچاری، ۶۵ کیلومتری جنوب شرق شهر امیدیه و ۷۰ کیلومتری شمال غرب دوگنبدان به عنوان مهم‌ترین مرکز جمعیتی شهرستان بهبهان قرار گرفته است.

مهمی داشته است.

وانگ و همکاران [۲۷] در پژوهشی تحت عنوان «آیا رفاه شهری می‌تواند به بهبود سلامت روان کمک کند» به این نتیجه دست یافته‌اند که سطح شهر نشان‌دهنده میزان توسعه شهری، غنای منابع، رضایت ساکنان و جو اجتماعی مثبت است. در نتیجه رفاه شهری ممکن است بر سلامت روان تأثیر بگذارد. تحقیقات زیادی در رابطه با شاخص‌های شکوفایی شهری انجام شده است، اما آنچه پژوهش حاضر را از دیگر پژوهش‌ها متمایز می‌سازد، علی‌رغم بررسی این شاخص‌ها، نگاه آینده‌نگرانه آن به شکوفایی شهری است و از منظر دیگر، تلاش آن برای شناسایی نیروهای پیشران تأثیرگذار بر تحقق شاخص‌ها و ابعاد شکوفایی شهری است و همچنین، می‌کوشد با شناسایی عوامل مهم و اثرگذار در این راه، مسیر توسعه پیش روی این شهر را به عنوان یکی از شهرهای قدیمی استان هموار کند.

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی منطقه مطالعه شده

نفر از خبرگان، متشکل از کارشناسان با تخصص‌های برنامه‌ریزی شهری و آینده‌پژوهی که با منطقه مورد پژوهش آشنایی داشته‌اند؛ جهت پاسخ‌گویی میزان تأثیر هر یک از عوامل بر سایر عوامل انتخاب شدند. در این ارتباط، ۴۱ متغیر به‌دست‌آمده از مصاحبه با خبرگان با هم تلفیق می‌شود و مجموعه‌ای از متغیرهای مؤثر بر آینده شکوفایی شهر بهبهان منطقه در ابعاد پنج‌گانه (بهره‌وری، زیرساخت‌ها، کیفیت زندگی، برابری و مشارکت اجتماعی و پایداری محیط زیست) استخراج شد. سپس، با به‌کارگیری روش تحلیل اثرات متقاطع، تحلیل متغیرها از طریق نرم‌افزار میک مک صورت گرفته و در نهایت عوامل پیشران کلیدی شکوفایی شهری استخراج شد (جدول ۱).

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر با توجه به مسئله پژوهش، از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، از نوع توصیفی - تحلیلی است در این پژوهش به منظور فراهم ساختن مبانی تئوری و به دست آوردن اطلاعات مورد نیاز در زمینه شاخص‌های شکوفایی شهری از روش جمع‌آوری اطلاعات استنادی و کتابخانه‌ای استفاده شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه و پرسشنامه است. در این پژوهش جامعه آماری تحقیق را مدیران شهری و خبرگان دانشگاهی صاحب‌نظر در حوزه برنامه‌ریزی شهری تشکیل می‌دهند. معیارهای انتخاب مدیران و خبرگان، تسلط نظری، تجربه عملی، تمایل و توانایی مشارکت در پژوهش و دسترسی است. بنابراین، با روش نمونه‌گیری گلوله برفی تعداد ۲۰

جدول ۱. شاخص‌ها و معیارهای سنجش شکوفایی شهر بهبهان

شاخص	متغیر
بهره‌وری	Var01. افزایش درآمد، Var02. استفاده از مصالح بومی، Var03. میزان استفاده از مصالح بادوام، Var04. استفاده از فناوری‌های جدید، Var05. قدرت اقتصادی، Var06. شرایط اقتصادی، Var07. وضعیت اشتغال، Var08. بار تکرار، Var09. بازاربایی و وجود بسترهای سرمایه‌گذاری
زیرساخت‌ها	Var10. کیفیت زیرساخت مسکن، Var11. فناوری اطلاعات و ارتباطات، Var12. تحرک و جابه‌جایی شهری، Var13. اختلاط کاربری‌ها، Var14. توسعه اینترنت، Var15. پارک و فضای سبز، Var16. پارکینگ عمومی، Var17. تراکم خیابان‌ها
کیفیت زندگی	Var18. کیفیت خدمات بهداشتی، Var19. کیفیت آب آشامیدنی، Var20. کیفیت معابر و پیاده‌رو، Var21. کیفیت امکانات ورزشی، Var22. امنیت، Var23. دسترسی راحت به فضاهای عمومی، Var24. امید به زندگی، Var25. رضایت از امنیت عمومی، Var26. کیفیت مسکن
عدالت و مشارکت اجتماعی	Var27. برابری اقتصادی، Var28. برابری اجتماعی، Var29. اشتغال و مشارکت زنان، Var30. سرانه فضای سبز، Var31. دسترسی به فضای تعاملی، Var32. دسترسی به خدمات آموزشی، Var33. دسترسی به مراکز و سالن‌های ورزشی
پایداری محیطی	Var34. کیفیت هوا، Var35. فناوری و مدیریت پسماند، Var36. تصفیه‌خانه فاضلاب، Var37. تغییرات کاربری اراضی، Var38. تخریب محیطی، Var39. میزان آلودگی صوتی، Var40. میزان آلودگی خاک، Var41. میزان آلودگی بصری

یافته‌های پژوهش

مجموع ۱۶۸۱ رابطه قابل ارزیابی در ماتریس، ۱۵۰ رابطه عدد صفر، ۴۶۵ رابطه با مقدار یک دارای تأثیر ضعیف نسبت به هم و ۶۹۲ رابطه با عدد ۲ دارای روابط اثرگذاری نسبتاً قوی است. به علاوه، ۳۷۴ رابطه عدد ۳ دارد و این به معنای آن است که روابط پیشران‌های کلیدی بسیار زیاد و از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری زیادی برخوردارند.

تحلیل کلی محیط سیستم: جدول ۲ برآیند اثرات متقابل ۴۱ پیشران تأثیرگذار بر وضعیت آینده شکوفایی شهر بهبهان، بر اساس تشکیل ماتریس ۴۱×۴۱ است. نتایج این جدول نشان‌دهنده تعداد تکرار ۴ بار و درجه پرشدگی ۹۱/۰۷ درصد است که حکایت از تأثیرگذاری بسیار زیاد پیشران‌ها بر هم دارد. از

جدول ۲. تحلیل اولیه داده‌های ماتریس و اثرات متقابل پیشران‌ها

شاخص	اندازه ماتریس	تعداد تکرار	تعداد صفر	تعداد یک	تعداد دو	تعداد سه	مجموع	درجه پرشدگی
مقدار	۴۱	۴	۱۵۰	۴۶۵	۶۹۲	۳۷۴	۱۶۸۱	۹۱/۰۷

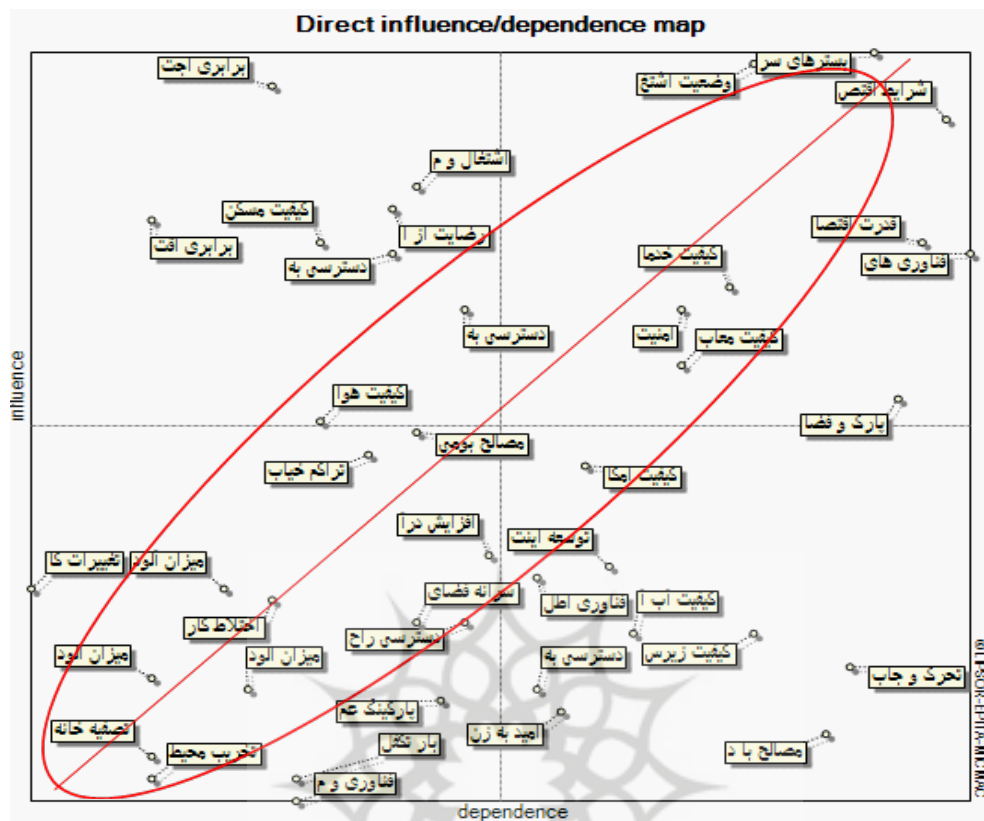
پراکندگی متغیرهای مؤثر را نشان می‌دهد و همچنین، حاکی از روایی بالای پرسشنامه و پاسخ‌های آن دارد (جدول ۳).

تعداد تکرار محاسبه اثرات متقاطع در ماتریس مورد نظر ۴ مرتبه صورت گرفته است. بر اساس جدول ۳ درجه پرشدگی ماتریس ۱۰۰ درصد است که

جدول ۳. درجه مطلوبیت و بهینه‌شدگی ماتریس

تأثیرپذیری	تأثیرگذاری	چرخش
۹۴٪	۹۹٪	۱
۱۰۰٪	۱۰۰٪	۲
۱۰۰٪	۱۰۰٪	۳
۱۰۰٪	۱۰۰٪	۴

شکل ۳ الگوی پراکندگی پیشران‌های تأثیرگذار بر وضعیت شکوفایی شهر بهبهان را نشان می‌دهد. این الگوی پراکندگی به طور کلی بیانگر وضعیت یک سیستم تقریباً پایدار است.

شکل ۳. پراکندگی پیشران‌های تأثیرگذار بر وضعیت آینده شکوفایی شهر بهبهان

جدول ۴. پراکندگی پیشران‌های تأثیرگذار بر وضعیت آینده باز آفرینی بافت فرسوده شهر بهبهان در پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری

رتبه	پیشران	تأثیرگذاری مستقیم	پیشران	تأثیرپذیری مستقیم	پیشران	تأثیرگذاری غیر مستقیم	پیشران	تأثیرپذیری غیر مستقیم
۱	بسترهای سرمایه‌گذاری	۳۷۰	فناوری‌های اطلاعات	۳۰۹	بسترهای سرمایه‌گذاری	۳۶۶	فناوری‌های اطلاعات	۳۰۴
۲	وضعیت اشتغال	۳۶۶	شرایط اقتصادی	۳۰۶	برابری اجتماعی	۳۵۸	شرایط اقتصادی	۳۰۱
۳	برابری اجتماعی	۳۶۰	قدرت اقتصادی	۳۰۲	وضعیت اشتغال	۳۵۶	قدرت اقتصادی	۲۹۷
۴	شرایط اقتصادی	۳۵۰	پارک و فضای سبز	۲۹۹	شرایط اقتصادی	۳۴۸	پارک و فضای سبز	۲۹۴
۵	اشتغال و مشارکت زنان	۳۳۹	بسترهای سرمایه‌گذاری	۲۹۶	رضایت از امنیت	۳۳۰	بسترهای سرمایه‌گذاری	۲۹۳
۶	رضایت از امنیت عمومی	۳۳۳	تحرک و جابه‌جایی	۲۹۲	اشتغال و مشارکت	۳۲۷	تحرک و جابه‌جایی	۲۹۱
۷	برابری اقتصادی	۳۱۹	مصارف با دوام	۲۸۹	برابری اقتصادی	۳۱۷	مصارف با دوام	۲۸۸
۸	قدرت اقتصادی	۳۱۳	وضعیت اشتغال	۲۷۹	خدمات آموزشی	۳۱۵	وضعیت اشتغال	۲۷۶
۹	کیفیت مسکن	۳۱۳	زیرساخت مسکن	۲۷۹	قدرت اقتصادی	۳۱۱	زیرساخت مسکن	۲۷۵
۱۰	فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات	۳۰۹	کیفیت خدمات ورزشی	۲۷۶	کیفیت مسکن	۳۰۸	کیفیت خدمات بهداشتی	۲۷۴
۱۱	خدمات آموزشی	۳۰۹	کیفیت معابر و پیاده‌روها	۲۶۹	فناوری‌های اطلاعات	۳۰۷	امنیت	۲۷۱
۱۲	کیفیت خدمات بهداشتی	۲۹۹	امنیت	۲۶۹	سالن‌های ورزشی	۲۹۷	کیفیت معابر و پیاده‌روها	۲۶۸

رتبه	پیشران	تأثیرگذاری مستقیم	پیشران	تأثیرپذیری مستقیم	پیشران	تأثیرگذاری غیر مستقیم	پیشران	تأثیرپذیری غیر مستقیم
۱۳	امنیت	۲۹۲	کیفیت آب آشامیدنی	۲۶۲	کیفیت خدمات ورزشی	۲۹۶	کیفیت آب آشامیدنی	۲۶۰
۱۴	سالن‌های ورزشی	۲۹۲	توسعه اینترنت	۲۵۹	امنیت	۲۹۳	توسعه اینترنت	۲۵۸
۱۵	کیفیت معابر و پیاده‌روها	۲۷۶	کیفیت امکانات ورزشی	۲۵۵	کیفیت معابر و پیاده‌روها	۲۷۳	کیفیت امکانات ورزشی	۲۵۵
۱۶	پارک و فضای سبز	۲۶۵	امید به زندگی	۲۵۲	پارک و فضای سبز	۲۶۴	امید به زندگی	۲۵۵
۱۷	کیفیت هوا	۲۵۹	فناوری اطلاعات	۲۴۹	کیفیت هوا	۲۵۵	فضای تعامل	۲۴۹
۱۸	مصالح بومی	۲۵۵	فضای تعامل	۲۴۹	کیفیت امکانات ورزشی	۲۵۱	فناوری اطلاعات	۲۴۷
۱۸	تراکم خیابان‌ها	۲۴۹	افزایش درآمد	۲۴۲	مصالح بومی	۲۵۰	فضاهای عمومی	۲۴۱
۲۰	کیفیت امکانات ورزشی	۲۴۵	فضاهای عمومی	۲۳۸	تراکم خیابان	۲۴۲	سالن‌های و مراکز ورزشی	۲۴۱
۲۱	افزایش درآمد	۲۱۸	سالن‌های ورزشی	۲۳۸	توسعه اینترنت	۲۲۵	افزایش درآمد	۲۴۰
۲۲	توسعه اینترنت	۲۱۵	پارکینگ عمومی	۲۳۵	افزایش درآمد	۲۲۱	اشتغال و مشارکت	۲۳۷
۲۳	فناوری اطلاعات	۲۱۲	مصالح بومی	۲۳۲	فناوری اطلاعات	۲۱۷	پارکینگ عمومی	۲۳۵
۲۴	تغییرات کاربری	۲۰۸	اشتغال و مشارکت زنان	۲۳۲	اختلاط کاربری	۲۱۱	رضایت از امنیت	۲۳۲
۲۵	آلودگی صوتی	۲۰۸	سرانه فضای سبز	۲۳۲	تغییرات کاربری	۲۱۰	خدمات آموزشی	۲۳۱
۲۶	اختلاط کاربری	۲۰۵	رضایت از امنیت	۲۲۸	آلودگی صوتی	۲۰۶	سرانه فضای سبز	۲۳۰
۲۷	فضاهای عمومی	۱۹۸	خدمات آموزشی	۲۲۸	زیرساخت مسکن	۲۰۳	مصالح بومی	۲۲۸
۲۸	سرانه فضای	۱۹۸	تراکم خیابان	۲۲۵	فضاهای عمومی	۲۰۳	تراکم خیاب	۲۲۶
۲۹	زیرساخت مسکن	۱۹۵	کیفیت مسکن	۲۱۸	سرانه فضای سبز	۱۹۵	کیفیت مسکن	۲۲۴
۳۰	کیفیت آب آشامیدنی	۱۹۵	کیفیت هوا	۲۱۸	کیفیت آب آشامیدنی	۱۹۵	برابری اجتماعی	۲۱۷
۳۱	تحرک و جابه‌جایی	۱۸۵	بار تکفل	۲۱۵	تحرک و جابه‌جایی	۱۸۷	کیفیت هوا	۲۱۵
۳۲	آلودگی خاک	۱۸۱	مدیریت پسماند	۲۱۵	فضای تعامل	۱۸۰	مدیریت پسماند	۲۱۳
۳۳	فضای تعامل	۱۷۸	اختلاط کاربری	۲۱۲	آلودگی بصری	۱۸۰	اختلاط کاربری	۲۱۲
۳۴	آلودگی بصری	۱۷۸	برابری اجتماعی	۲۱۲	آلودگی خاک	۱۷۹	بار تکفل	۲۱۲
۳۵	پارکینگ عمومی	۱۷۵	آلودگی بصری	۲۰۸	امید به زندگی	۱۷۹	آلودگی بصری	۲۱۰
۳۶	امید به زندگی	۱۷۱	آلودگی صوتی	۲۰۵	پارکینگ عمومی	۱۷۳	آلودگی صوتی	۲۰۸
۳۷	مصالح بادوام	۱۶۴	برابری اقتصادی	۱۹۵	مصالح بادوام	۱۶۱	برابری اقتصادی	۲۰۰
۳۸	تصفیه‌خانه	۱۵۸	تصفیه‌خانه	۱۹۵	بار تکفل	۱۵۶	تخریب محیط	۱۹۸
۳۹	بار تکفل	۱۵۱	تخریب محیط	۱۹۵	تصفیه‌خانه	۱۵۱	تصفیه‌خانه	۱۹۷
۴۰	تخریب محیط	۱۵۱	آلودگی خاک	۱۹۵	تخریب محیط	۱۴۷	آلودگی خاک	۱۹۷
۴۱	مدیریت پسماند	۱۴۴	تغییرات کاربری	۱۷۸	مدیریت پسماند	۱۴۱	تغییرات کاربری	۱۸۰

دسترسی به امکانات ورزشی، کیفیت هوا و دسترسی به خدمات آموزشی است (جدول ۵).

پیشران‌های دوگانه: این پیشران‌ها هم‌زمان به صورت تأثیرپذیر و تأثیرگذار عمل می‌کنند. در مجموع ۸ پیشران، جزء پیشران‌های دوگانه است که هم

خوشه‌بندی پیشران‌های تأثیرگذار بر وضعیت آینده شکوفایی شهر بهبهان

پیشران‌های تأثیرگذار: این دسته از پیشران‌ها بیانگر کلیدی‌ترین پیشران‌های راهبردی در شکوفایی شهر بهبهان است و شامل برابری اجتماعی، اشتغال و مشارکت زنان، کیفیت مسکن، برابری اقتصادی، رضایت از امنیت عمومی،

پیشران‌های مستقل: مصالح بومی، تراکم خیابان‌ها، میزان آلودگی خاک، میزان آلودگی آب، میزان آلودگی هوا، تغییرات کاربری‌ها، اختلاط کاربری‌ها، تصفیه‌خانه فاضلاب، تخریب محیطی، بار تکفل، امید به زندگی، افزایش درآمد، پارکینگ عمومی و سرانه فضای سبز پیشران‌های مستقل و مستثنای سیستم است. این نیروهای پیشران از سایر پیشران‌های سیستم تأثیر چندانی نمی‌پذیرد و تأثیرگذاری آن‌ها هم بسیار کم است. این پیشران‌ها ارتباط کمی با سیستم دارد، زیرا نه باعث توقف پیشران اصلی و نه باعث تکامل و پیشرفت یک پیشران در سیستم می‌شود.

اثرگذار و هم‌اثرپذیر است. و شامل بسترهای سرمایه‌گذاری، وضعیت اشتغال، قدرت اقتصادی، کیفیت خدمات بهداشتی، امنیت، کیفیت معابر و پیاده‌روها و پارک و فضای سبز است و هرگونه تغییر و تحول این پیشران‌ها می‌تواند پایداری سیستم را تحت‌الشعاع قرار دهد.

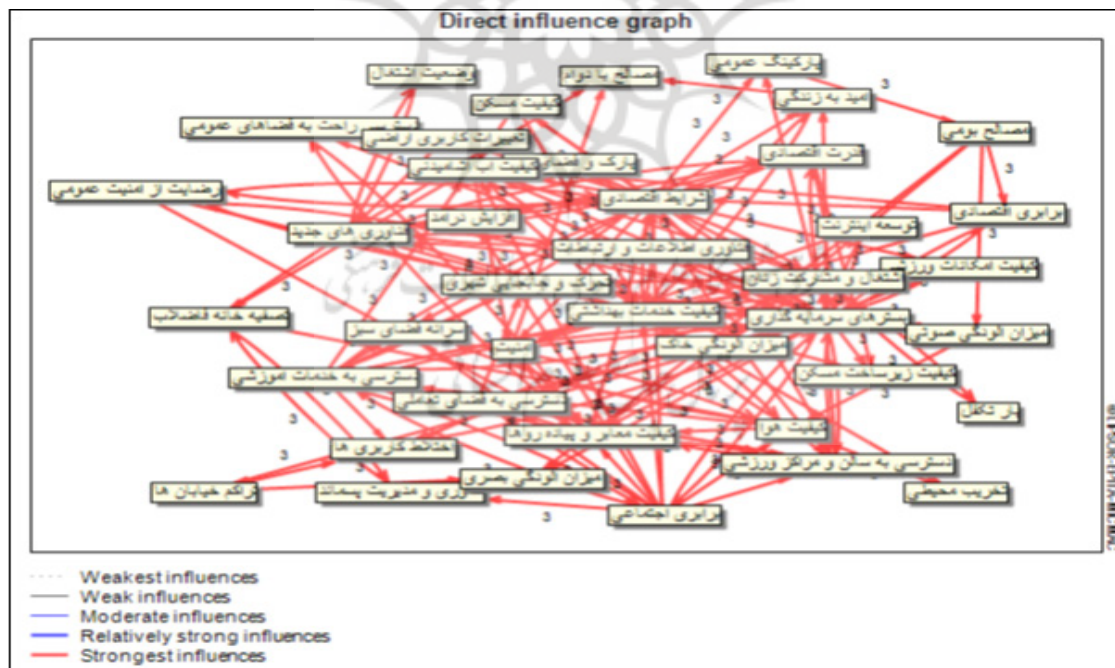
پیشران‌های تأثیرپذیر: این پیشران‌ها تأثیرگذاری پایین و تأثیرپذیری بسیار بالایی در سیستم دارند. و این پیشران‌ها بسیار حساس و خروجی سیستم به شمار می‌روند. توسعه اینترنت، فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات، کیفیت آب آشامیدنی، کیفیت امکانات آموزشی، کیفیت زیرساخت مسکن، دسترسی به فضای سبز، مصالح بادوام و تحرک و جابه‌جایی در این ناحیه قرار دارند.

جدول ۵. خوشه‌بندی پیشران‌های تأثیرگذار بر وضعیت آینده شکوفایی شهر بهبهان

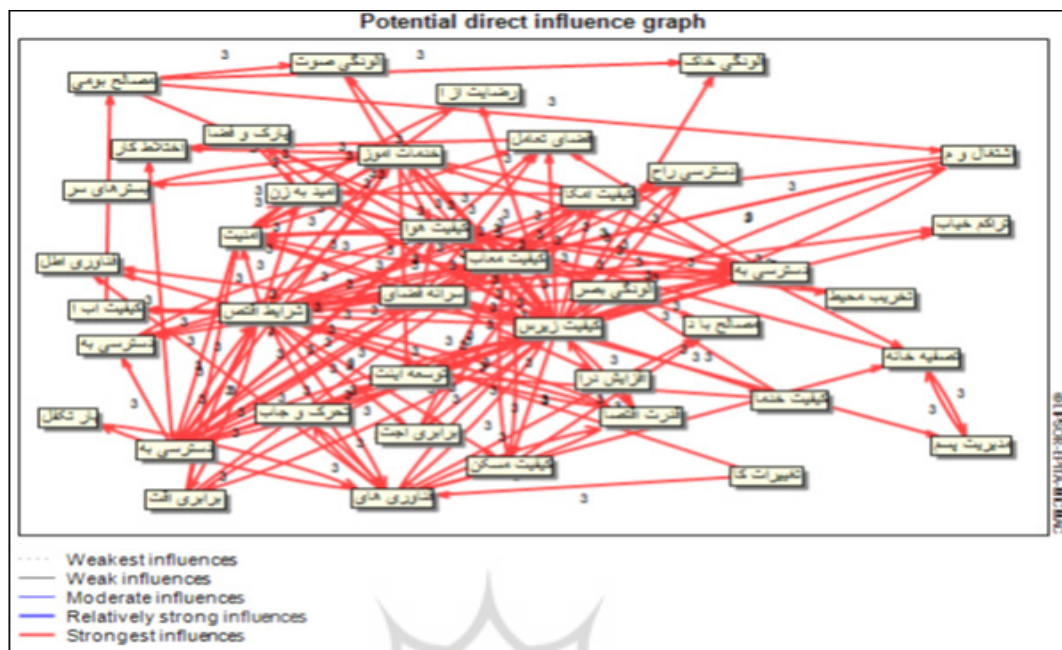
نوع پیشران	پیشران‌ها
تأثیرگذار	برابری اجتماعی، اشتغال و مشارکت زنان، کیفیت مسکن، برابری اقتصادی، رضایت از امنیت عمومی، دسترسی به امکانات ورزشی، کیفیت هوا و دسترسی به خدمات آموزشی
دوگانه	بسترهای سرمایه‌گذاری، وضعیت اشتغال، قدرت اقتصادی، کیفیت خدمات بهداشتی، امنیت، کیفیت معابر و پیاده‌روها و پارک و فضای سبز
تأثیرپذیر	توسعه اینترنت، فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات، کیفیت آب آشامیدنی، کیفیت امکانات آموزشی، کیفیت زیرساخت مسکن، دسترسی به فضای سبز، مصالح بادوام و تحرک و جابه‌جایی
مستقل	مصالح بومی، تراکم خیابان‌ها، میزان آلودگی خاک، میزان آلودگی آب، میزان آلودگی هوا، تغییرات کاربری‌ها، اختلاط کاربری‌ها، تصفیه‌خانه فاضلاب، تخریب محیطی، بار تکفل، امید به زندگی، افزایش درآمد، پارکینگ عمومی و سرانه فضای سبز

ضعیف‌ترین تأثیر، تأثیرات ضعیف، تأثیرات میانه، تأثیرات قوی و قوی‌ترین تأثیرات است.

شکل‌های ۴ و ۵ نمایش گرافیکی پیشران‌های شکوفایی شهر بهبهان را نشان می‌دهد. در این شکل‌ها تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم پیشران‌ها به صورت

شکل ۴. روابط مستقیم بین متغیرها (از بسیار ضعیف تا بسیار قوی)

شکل ۵. روابط غیر مستقیم بین متغیرها (از بسیار ضعیف تا بسیار قوی)

از میان ۴۱ نیروی پیشران، ۹ پیشران بازاریابی و ایجاد بسترهای سرمایه‌گذاری، وضعیت اشتغال، برابری اجتماعی، شرایط اقتصادی، اشتغال و مشارکت زنان، رضایت از امنیت عمومی، برابری اقتصادی، قدرت اقتصادی و کیفیت مسکن بر وضعیت شکوفایی شهر اثر کلیدی دارند و این پیشران‌ها مربوط به بعد بهره‌وری و عدالت و مشارکت اجتماعی هستند، بنابراین مؤثرترین و کلیدی‌ترین پیشران‌ها محسوب می‌شوند و برای بالا بردن سطح شکوفایی شهری در شهر، توجه به این شاخص‌ها از اهمیت خاصی برخوردار است (جدول ۶).

پیشران‌های کلیدی تأثیرگذار بر وضعیت آینده شکوفایی شهر بهبهان
شهر بهبهان به دلیل گسترش سریع شهرنشینی، با مشکلاتی همچون تغییر کاربری‌های غیر اصولی در حوزه زمین‌های کشاورزی و باغ‌ها، زیرساخت‌های نامناسب شهری، فرسوده بودن زیاد بافت‌ها شهری و عدم تناسب با دیگر بافت‌ها، نبود دسترسی مناسب شهروندان به خدمات شهری، گسترش پراکنده شهر، آلودگی هوا و افزایش هزینه‌های خدمات‌رسانی مواجه است. همچنین، نبود یک برنامه‌ریزی درست و منطقی، این شهر را در آینده‌ای نه‌چندان دور به شهری تبدیل خواهد کرد که قابلیت زیست در آن با مشکل مواجه خواهد بود.

جدول ۶. پیشران‌های کلیدی تأثیرگذار بر وضعیت آینده بازآفرینی بافت فرسوده شهر بهبهان و تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم

پیشران‌های کلیدی (مستقیم و غیرمستقیم)					رتبه
تأثیرپذیری غیرمستقیم	تأثیرگذاری غیرمستقیم	تأثیرپذیری مستقیم	تأثیرگذاری مستقیم	پیشران	
۲۹۳	۳۶۶	۲۹۶	۳۷۰	بسترهای سرمایه‌گذاری	۱
۲۷۶	۳۵۶	۲۷۹	۳۶۶	وضعیت اشتغال	۲
۲۱۷	۳۵۸	۲۱۲	۳۶۰	برابری اجتماعی	۳
۳۰۱	۳۴۸	۳۰۶	۳۵۰	شرایط اقتصادی	۴
۲۳۷	۳۲۷	۲۳۲	۳۲۹	اشتغال و مشارکت زنان	۵
۲۳۲	۳۳۰	۲۲۸	۳۲۳	رضایت از امنیت عمومی	۶
۲۰۰	۳۱۷	۱۹۵	۳۱۹	برابری اقتصادی	۷
۳۱۱	۳۱۱	۳۰۲	۳۱۳	قدرت اقتصادی	۸
۲۲۴	۳۰۸	۲۱۸	۳۱۳	کیفیت مسکن	۹

■ بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف تحلیل و ارزیابی شاخص‌های شکوفایی شهری، شهر بهبهان انجام گرفته است. یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان داده است که الگوی کلی پراکندگی پیشران‌های شکوفایی از نظر تحلیل اثرات متقابل، در مجموع بیانگر وضعیت یک سیستم محیطی تقریباً پایدار است. از میان ۴۱ نیروی پیشران، ۹ پیشران بسترهای سرمایه‌گذاری، وضعیت اشتغال، برابری اجتماعی، شرایط اقتصادی، اشتغال و مشارکت زنان، رضایت از امنیت عمومی، برابری اقتصادی، قدرت اقتصادی و کیفیت مسکن جزء پیشران‌های کلیدی تأثیرگذار بر آینده شکوفایی شهر بهبهان هستند. تحلیل این پیشران‌ها نشان داده است که شاخص‌های وضعیت اشتغال، ایجاد بسترهای سرمایه‌گذاری، شرایط اقتصادی و قدرت اقتصادی مربوط به بعد بهره‌وری و نشان‌دهنده اهمیت این بعد از شکوفایی است. همچنین، شاخص‌های برابری اجتماعی، اشتغال و مشارکت زنان و برابری اقتصادی مربوط به بعد عدالت و مشارکت اجتماعی و شاخص‌های کیفیت مسکن و رضایت از امنیت عمومی مربوط به بعد کیفیت زندگی شکوفایی شهر هستند.

یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد، از پنج بعد شکوفایی شهری در شهر بهبهان، بعد بهره‌وری، عدالت و مشارکت اجتماعی و کیفیت زندگی از اهمیت بالایی برخوردارند و باید متولیان شهر به این ابعاد توجه خاص و بیشتری داشته باشند.

نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش در تطابق با نتایج پژوهش‌های محمدخانی و همکاران (۱۴۰۰)، برزگر و همکاران (۱۴۰۱) و پیتمن و همکاران (۲۰۱۹)، نشان‌دهنده اهمیت شکوفایی شهری به عنوان یک سیاست شفاف، توسعه متعادل و هماهنگ در یک محیط حاکی از انصاف و عدالت است. علاوه بر این، نتایج این پژوهش هم‌راستا با تحقیقات عباسی (۱۴۰۱)، و خزاعی نژاد (۱۴۰۰) است که نشان می‌دهد موضوع شکوفایی شهری رویکردی کل‌نگر و جامع برای ارتقای سطح خوشبختی جمعی و هدایت شهرها به سوی افق روشن از نظر اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و زیست‌محیطی محسوب می‌شود و شاخص‌های شکوفایی شهری همچون ایجاد بسترهای سرمایه‌گذاری در شهرها، برابری اقتصادی و اجتماعی، اشتغال و مشارکت اجتماعی و کیفیت

زیرساخت‌های اساسی برای رسیدن یک شهر به شکوفایی لازم است. بنابراین، ضرورت توجه به همه بخش‌ها و زیربخش و ساختار آن‌ها و به‌کارگیری روش‌های مؤثر برای پیشبرد اهداف نوآورانه و شکوفایی لازم است. از این‌رو، برای دستیابی به فرایندی منطقی به منظور رسیدن به شرایط مطلوب و ایده‌آل در قالب مفهوم شکوفایی شهری توجه به همه ابعاد شکوفایی ضروری است.

راهکارهای ارتقای شاخص‌های شکوفایی شهر بهبهان با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش عبارت‌اند از:

- ۱- توجه متولیان امر و مسئولان شهری به توزیع بهینه کاربری‌ها و ارتقای وضعیت زیرساخت‌ها و کاهش نابرابری در سطوح مختلف فضاهای شهری
- ۲- ایجاد تمهیداتی در جهت افزایش کیفیت خدمات شهری
- ۳- توجه به بافت‌های ناکارآمد شهر جهت ارتقا و بهبود کیفیت زندگی در آن‌ها
- ۴- ارتقای مشارکت شهروندان در امور شهری جهت ایجاد طرح‌های شهری
- ۵- توجه به وضعیت جغرافیایی شهر در انجام پروژه‌ها و طرح‌های توسعه شهری

■ مشارکت نویسندگان

نویسنده اول (پژوهشگر اصلی ۵۰ درصد)، نویسنده دوم (۵۰ درصد).

■ تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر حامی مالی نداشته و حاصل فعالیت علمی نویسندگان است.

■ تعارض منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی ندارند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

- [1] Ali akbari E, Marsousi N, Akbari M. Designing the Model of Factors Affecting the livability of Iranian Metropolises Using the Meta-Synthesis Method. MAJLIS & RAHBORD [Internet]. 2021; 28(106):65-97. Available from: <https://sid.ir/paper/413062/en>. [In Persian]
- [2] Bazvandi, F, Shahbazi, M. The Role of Living in Creating a Mental Image citizens and the Rate of Utilization of Urban Space (Case Study: Tehran Sepahsalar Street). 2014, 1(1). 33-43. <http://ensani.ir/fa/article/331710/> [In Persian]
- [3] Van kamp I, Leidelmeijer K, Marsman G, & Hollander A. Urban environmental quality and human well-being: towards a conceptual framework and demarcation of concepts. 2003, 65(1), pp.5-18. [https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(02\)00232-3](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(02)00232-3)
- [4] Ahmadi Nokhostin M. "Explaining the pattern of Qazvin City prosperity", PhD Thesis in. 2016, University of Tehran. Faculty of Humanities. https://journals.iau.ir/article_679988_932719e13e6340860e2678d88f7391ff. [In Persian]
- [5] Pittman S, Rodwell L, Shellock R, Williams M, Attrill M, Bedford J,... & McQuatters-Gollop A. marine parks for coastal cities: A concept for enhanced community well-being, prosperity and sustainable city living. 2019, 103, 160-171. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0308597X18307486>
- [6] Ahadnejad M, Hazeri S, Meshkini A, Piry I. Identifying the key factors influencing the urban prosperity with future study approach: the case study of Tabriz Metropolis. 2018; 9(32): 15-30. <http://ensani.ir/fa/article/381209>. [In Persian]
- [7] Arbab P. "City prosperity initiative index: Using AHP method to recalculate the weights of dimensions and sub-dimensions in reference to Tehran Metropolis", European Journal of Sustainable Development. 2017, 88: 289-301. <https://www.sid.ir/paper/1050748/fa>
- [8] Mohtashami, N. the formation of magnificent architecture based on the indicators of urban prosperity in Iran (example: the design of Sarai neighborhood in Tehran), Master Thesis in Technical Architecture. 2014, Tarbiat Modarres University, Faculty of Art and Architecture. <https://www.virascience.com/thesis/696473> [In Persian].
- [9] UNDP. Methodology for design and implementation of the Instrument for Measuring Responsibility, Transparency and Accountability in the Local Self-Government Units, UNDP Macedonia. pp. 2006. 21-24. <https://www.sid.ir/paper/116255>
- [10] Buchani M, Gaderi A, "Urban Prosperity". Tehran: University of Tehran Pub, 2018. <https://www.sid.ir/paper/1006574/en> [In Persian].
- [11] Mohtashami N, Mahdaveinejad M, Bahmanian M. "Growth factors and barriers to city prosperity, Second International Conference in New Research on Civi I, Architectural & Urban Management, Nikan higher education institute majed golzar, Tehran: University of Applied Sciences. 2016, PP. 1-13. <https://civilica.com/l/145401/> [In Persian].
- [12] Azimi A, Abbasi D, Yagobi V. "Urban productivity and implementation of optimal resource consumption pattern with the aim of creating an economic epic in municipalities", City Economics Quarterly. 2012, 17: 25-35. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1033421> [In Persian].
- [13] UN-Habitat. The City Prosperity Initiative: Global City Report International city Leaders. 2015, Paper No. 3 New York, USA. <https://unhabitat.org/cpi-global-city-report-2015>
- [14] Safaeepour M, Maleki S, Hataminejad H., Modanlou M. "Evaluation of City prosperity index in Iranian-Islamic cities: A Case study of Ahvaz metropolis, Chinese", Journal of Urban and Environmental Studies. 2017, 5 (4): 1-21. <https://www.sid.ir/paper/221179/fa> [In Persian]
- [15] Ebrahimpzadeh Asmin H, Karbakhsh H. "Assess the quality of urban life in the district of Zahedan city", Quarterly of Geography (Regional Planning). 2017, 27 (1): 7-20. https://www.jgeoqeshm.ir/article_53227.html [In Persian].
- [16] Nazmfar H, Mohammadi CH. "Evaluate the quality of urban life in eleven localities in the Region 2 City of Ardabil", Environmental Planning Quarterly. 2018, 36 (10): 69- 92. <https://www.sid.ir/paper/130439/fa> [In Persian].
- [17] Robati M. "Assessing the quality of the urban environment using the combined index model studied: Tehran metropolis", Journal of Land Management. 2015, 7 (2): 255-275. <https://ensani.ir/fa/article/355517> [In Persian].
- [18] Geng Y, Zhang H. Coordinated Interactions of Sustainable Urbanization Dimensions: Case Study in Hunan, China, SAGE Open. 2021, Pp 1-16. <https://doi.org/10.1177/215824402110091>.
- [19] Daneshpoor H, Saeidi rezvani. N, Bazrgar, M. Evaluation of eleven areas of Shiraz in terms of urban prosperity index using FAHP model, Journal of Urban Research and Planning, 2018. 9(33), Pp. 17-32. DOI: [10.22059/JHGR.2018.253614.1007659](https://doi.org/10.22059/JHGR.2018.253614.1007659)
- [20] Rahsepar toloee, GH, Habib, F, Zarabadi, Z. Assessing the quality of life in Narmak neighborhood of Tehran based on the developed model of urban prosperity index (CPI-QL), Journal of Environmental Studies Haft Hesar. 2019, 8(29), Pp. 65-76. DOI: [10.52547/GeoSpa.19.3.165](https://doi.org/10.52547/GeoSpa.19.3.165)
- [21] Khazaei Nezhad F. Identify the Driving Forces Affecting the Realization of Urban Prosperity. Journal of Geography and Regional Development. 2021; 19(2): 320-293. doi: [10.22067/jgrd.2022.73926.1093](https://doi.org/10.22067/jgrd.2022.73926.1093)
- [22] Mohamadkhani M, Karkehabadi Z, ARGHAN A. Measurement and evaluation of metropolitan areas of Tehran in terms of Urban Prosperity Index (CPI) indicators. RESEARCH AND URBAN PLANNING [Internet]. 2021; 12(44):75-92. Available from: <https://sid.ir/paper/1001419/en>
- [23] Abbasi H. Investigation of city prosperity indicators in Khorramabad city. HUMAN GEOGRAPHY RESEARCH QUARTERLY. 2022; 54(2):599-615. Available from: <https://sid.ir/paper/1060947/en>
- [24] Barzegar S, Bakhshi A. Heidari M. T., Explaining socio-economic sustainability in small cities with a sustainable development approach (sample: small towns in northern Iran). Quarterly Journal of Parliament and Strategy. 2019, Volume 26, Number 97, 5-38. <https://www.sid.ir/paper/224941/fa>
- [25] Wang X, Woolley H, Tang Y, Liu H., Luo Y. Young children's and adults' perceptions of natural play spaces: A case study of Chengdu, southwestern China, Cities, 2018, 72:173-180. <https://eprints.whiterose.ac.uk/120763/>
- [26] Arimah B. Infrastructure as a Catalyst for the Prosperity of African Cities, Urban Transitions Conference. 2017, 198: 245-266. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877705817330060>
- [27] Wang X, Woolley H, Tang Y, Li H., Luo Y. Can urban prosperity aid in recovery? The relationship between healthcare workers' mental health status and the city level during the COVID-19 epidemic. 2021, 72:173-180. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103361>